

Nr 12.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.; given Stockholms slott den 9 januari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lindskog anför härefter:

Den 11 mars 1927 framlade Kungl. Maj:t för riksdagen en proposition, nr 226, angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m. Till det vid denna proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, till vilket jag i övrigt tillåter mig att hänvisa, meddelade dåvarande departementschefen till en början, att svenska cellulosaföreningen genom särskilda kommitterade i skrivelse den 8 januari 1927 hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att från och med budgetåret 1927/1928 bevilja er-

Ändring av överenskomst mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, samt svenska cellulosaföreningen, å andra sidan, rörande till-

handahållande av lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosa-teknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

forderliga medel (förslagsvis 35,000 kronor per år) för inrättande av en professur i cellulosateknik och vedkemi vid tekniska högskolan samt att Kungl. Maj:t vid eventuellt framtida förslag till utbyggnad vid tekniska högskolan ville föreskriva, att erforderliga utrymmen för cellulosaforskning skulle anordnas. Nämnda kommitterade hade vidare meddelat, att svenska cellulosaföreningen med stark känning av behovet av en *snabb* lösning av de föreliggande frågorna beslutat att, under förutsättning att vid högskolan en professur i cellulosateknik och vedkemi inrättades, till organisation i anslutning härtill av forskningsarbetet inom berörda områden anslå ett belopp av 250,000 kronor att utgå med ett årligt anslag av 50,000 kronor under fem år.

I skrivelse den 11 maj 1927, nr 188, meddelade riksdagen, att riksdagen, bland annat,

dels, under förutsättning att svenska cellulosaföreningen till statsverket överlämnade en donation av 250,000 kronor samt att sådan överenskommelse träffades mellan Kungl. Maj:t och kronan å ena sidan samt svenska cellulosa-föreningen å andra sidan, att statsverket icke behövde vidkännas några som helst kostnader för tillhandahållande av lokaler för ifrågavarande undervisning och forskning i cellulosateknik och träkemi, beslutat, att vid tekniska högskolan skulle från och med den 1 juli 1927 inrättas en professorsbefattning i cellulosateknik och träkemi med placering för innehavaren av denna befattning i lönegraden B 30,

dels med anledning härav och under nyss angivna förutsättningar

1) ökat det i den dåvarande ordinarie staten för tekniska högskolan under rubrik A. Avlöningsstat uppförda förslagsanslaget: avlöningar till professorer, då 386,000 kronor, med 11,500 kronor till 397,500 kronor,

2) ökat det i den ordinarie staten under samma rubrik uppförda anslaget: arvode till tillfälliga lärarbiträden och assistenter, då 47,000 kronor, med 4,200 kronor till 51,200 kronor,

3) ökat det i den ordinarie staten under samma rubrik uppförda anslaget: avlöningar till icke-ordinarie vaktmästare m. fl., då 11,000 kronor, med 2,500 kronor till 13,500 kronor,

4) vidtagit den ändring i den vid staten fogade anmärkningen 1, att antalet professorsbefattningar vid högskolan angåves till 35 samt att under 35) ytterligare en professur infördes med ämnesområde: cellulosateknik och träkemi,

dels till förstärkande av det av riksdagen anvisade anslaget å 35,000 kronor till beredande av ökade medel till samlingar och laborationer vid tekniska högskolan för budgetåret 1927/1928 anvisat ett extra anslag av 5,000 kronor att användas för det ämnesområde, som representerades av den föreslagna professuren i cellulosateknik och träkemi,

dels och bemyndigat Kungl. Maj:t att med svenska cellulosaföreningen träffa avtal rörande tillhandahållande av lokaler för undervisningen och

forskningen i ifrågavarande ämne av den innebörd riksdagen ovan angivit.

Genom beslut den 20 maj 1927 anbefalldes Kungl. Maj:ts styrelsen för tekniska högskolan att — därest svenska cellulosaföreningen på av styrelsen gjord förfrågan funnes villig till ingående av avtal med Kungl. Maj:ts och kronan rörande ej mindre överlämnande till statsverket av ovanberörda donation å 250,000 kronor än även tillhandahållande av lokaler för undervisningen och forskningen i ämnet cellulosateknik och träkemi av den innebörd riksdagen angivit — snarast möjligt, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, med nämnda förening uppgöra och därefter till Kungl. Maj:ts överlämna sådant avtal.

Med skrivelse den 15 mars 1928 överlämnade sedermera tekniska högskolans styrelse till Kungl. Maj:ts med tillstyrkan ett i anslutning till Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 20 maj 1927 uppgjort och av yttrande utav högskolans lärarkollegium åtföljt förslag till avtal mellan tekniska högskolan, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, samt svenska cellulosaföreningen angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid högskolan m. m.

Emellertid förekommo i nämnda avtalsförslag några stadganden av sådant innehåll, att förslaget lämpligen syntes böra underställas riksdagen. I anledning därav avläts den 16 mars 1928 till riksdagen en proposition, nr 217. Till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag — i vilket avtalsförslaget i sin helhet finnes intaget — anförde min företrädare i statsrådsämbetet, bland annat, följande:

I avtalsförslaget stadgades, att av den byggnad, som skulle uppföras för de av svenska cellulosaföreningen tillhandahållna medlen och som skulle tillhöra Kungl. Maj:ts och kronan, föreningen skulle äga att för all framtid utan annan kostnad än som närmare angivits i avtalet disponera vissa utrymmen i nedersta våningen (källarvåningen) samt hela översta våningen såsom laboratorielokaler för cellulosateknik och träkemi och därtill närstående ändamål. Vidare stadgades att, därest det i framtiden enligt Kungl. Maj:ts beprövande skulle visa sig erforderligt, att nu nämnda lokaler toges i anspråk för tekniska högskolans institution för cellulosateknik och träkemi eller vid inträffade ändrade förhållanden för annat statens ändamål, föreningen skulle vara pliktig att avstå från sin rätt till lokalerna ifråga endast under förutsättning att andra likvärdiga lokaler i samband med tekniska högskolans byggnader av statsverket på enahanda villkor ställdes till föreningens förfogande å sådan tid, att arbetet vid föreningens laboratorium icke behövde avbrytas.

Då genom den sålunda stadgade nyttjanderätten för svenska cellulosaföreningen till vissa lokaler staten i första hand, d. v. s. om avlösning icke komme att ske, skulle bliva för all framtid inskränkt i sin dispositionsrätt över ifrågavarande fasta egendom samt dessutom vid en eventuell avlösning av nämnda nyttjanderätt staten skulle komma att tillskyndas vissa utgifter för beredande av lokaler för föreningens behov, har departementschefen an-

sett riksdagens yttrande böra inhämtas i ärendet, innan detsamma av Kungl. Maj:t företages till slutligt avgörande.

I propositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att förklara de av departementschefen anförda omständigheter icke utgöra hinder för Kungl. Maj:t att godkänna förenämnda avtal med svenska cellulosa-föreningen angående inrättande av en professur i cellulosa-teknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

I skrivelse den 19 maj 1928, nr 209, anförde riksdagen, bland annat:

Det i statsrådsprotokollet återgivna förslaget till avtal innebär, i den del detsamma nu underställts riksdagens prövning, att i en statsinstitution, belägen å tekniska högskolans område, ej endast skulle beredas laboratorielokaler för högskolans institution för cellulosa-teknik och träkemi utan även vissa lokaler skulle få disponeras av svenska cellulosa-föreningen för föreningens eget behov. Riksdagen har ej kunnat undgå att hysa vissa betänkligheter mot en sådan anordning, som tillika innebär en ej avsedd utvidgning av den förutsättning, under vilken 1927 års riksdags beslut fattades. Med hänsyn emellertid till arten av det ämne, varom nu är fråga, och detsammans stora betydelse för landets näringsliv, har riksdagen låtit sina betänkligheter vika, varvid riksdagen dock velat betona, att ett bifall till denna anordning, i vad avser ämnet cellulosa-teknik och träkemi, icke får betraktas såsom prejudicerande och tagas till intäkt för motsvarande anordningar beträffande andra vid högskolan representerade tekniska ämnen.

Vidare angav riksdagen såsom önskvärda vissa ändringar i kontraktsförslaget i övrigt och anmälde slutligen, att riksdagen bemyndigat Kungl. Maj:t att med svenska cellulosa-föreningen träffa avtal i överensstämmelse med det i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 16 mars 1928 intagna förslaget med av riksdagen angivna ändringar.

Genom beslut den 8 juni 1928 anbefallde Kungl. Maj:t styrelsen för tekniska högskolan att hos svenska cellulosa-föreningen inhämta upplysning, huruvida föreningen befundes villig till ingående av avtal i överensstämmelse med det i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 16 mars 1928 intagna förslaget med av riksdagen i dess skrivelse nr 209 intagna ändringar samt att i sådan händelse snarast möjligt, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande, med nämnda förening uppgöra och till Kungl. Maj:t överlämna sådant avtal.

Med skrivelse den 26 juni 1928 överlämnade tekniska högskolans styrelse till Kungl. Maj:t ett den 16 juni 1928 dagtecknat, mellan högskolan, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, samt svenska cellulosa-föreningen ingånget avtal av följande lydelse:

Avtal

mellan tekniska högskolan, å Kungl. Maj:ts och kronans vägnar, samt svenska cellulosa-föreningen angående inrättande av en professur i cellulosa-teknik och träkemi vid högskolan m. m.

§ 1.

Kungl. Maj:t och kronan förbinder sig till
dels inrättande vid tekniska högskolan av en professorsbefattning i cellulose- och träkemiteknik med placering i lönegraden B 30 eller den lönegrad, som i en framtid kan komma svara häremot,
dels beredande av arvode å 4,200 kronor till en assistent i cellulose- och träkemiteknik,
dels beredande av ersättning med 2,500 kronor för erforderlig vaktmästarhjälp i det cellulose- och träkemitekniska laboratoriet,
dels ock anvisande av ett årsanslag av 5,000 kronor till samlingar och laborationer inom ovannämnda ämnesområde.

§ 2.

Svenska cellulosaaföreningen förbinder sig att till organisation av forskningsarbetet vid tekniska högskolan inom området för professuren i cellulose- och träkemiteknik inbetala till tekniska högskolan ett belopp av tvåhundrafemtiotusen (250,000) kronor med femtiotusen (50,000) kronor per år under fem års tid och med första inbetalningen den 1 juli 1929 och de följande den 1 juli under vart och ett av åren 1930, 1931, 1932 och 1933.

Av ovannämnda belopp må högst 50,000 kronor användas till den första utrustningen jämte lokalernas iordningställande för sitt ändamål såsom forskningslaboratorium i cellulose- och träkemiteknik. Det återstående kapitalet skall bilda en fond, »Svenska cellulosaaföreningens forskningsfond», och får ej minskas till sin storlek. Räntorna av fonden skola enligt särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser disponeras för forskning i cellulose- och träkemiteknik.

Svenska cellulosaaföreningen förbinder sig även att till tekniska högskolans institution för cellulose- och träkemiteknik utan kostnad för statsverket överlämna en i cellulosaaföreningens ägo befintlig laboratorieutrustning ävensom ett bibliotek omfattande ifrågakommande ämnen.

§ 3.

Svenska cellulosaaföreningen förbinder sig ytterligare att vidkännas kostnaderna för tillhandahållande av lokaler för undervisningen och forskningen vid tekniska högskolan i ämnet cellulose- och träkemiteknik. Denna förbindelse uppfylles på följande sätt.

Svenska cellulosaaföreningen ställer under nedan angivna villkor och förbehåll till Kungl. Maj:ts och kronans förfogande en summa av intill tvåhundrafemtiotusen (250,000) kronor att användas till uppförande av en byggnad med tillhörande planering, ledningar m. m. på plats inom tekniska högskolans område, som Kungl. Maj:t bestämmer. Byggnaden skall inrymma dels erforderliga laboratorielokaler för tekniska högskolans institution för cellulose- och träkemiteknik, dels laboratorielokaler för svenska cellulosaaföreningens eget behov. Byggnaden skall uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med närslutna till detta avtal hörande ritningar jämte lokalförteckning och kostnadsförslag. Byggnadsarbetets utförande anförtros åt en byggnadskommitté, bestående av tre medlemmar, av vilka Kungl. Maj:t utser

en, tekniska högskolan en och svenska cellulosaföreningen en medlem. För byggnadskommittén uppgör tekniska högskolan instruktion, som skall fastställas av Kungl. Maj:t. Ovannämnda summa intill 250,000 kronor skall av svenska cellulosaföreningen på rekvisition ställas till byggnadskommitténs förfogande i den mån så erfordras för byggnadsarbetets färdigställande.

Den byggnad, som uppföres för de enligt vad nu sagts av svenska cellulosaföreningen tillhandahållna medlen, tillhör Kungl. Maj:t och kronan, dock att föreningen äger att utan annan kostnad än som nedan sägs disponera de å förenämnda ritningar och lokalförteckning med B betecknade utrymmen i nedersta våningen (källarvåningen) samt hela översta våningen såsom laboratorielokaler för cellulosateknik och träkemi och därtill närstående ändamål. De lokaler, till vilka dispositionsrätten sålunda förbehållits svenska cellulosaföreningen, må användas till laboratorielokaler jämväl för svenska trämasseföreningen och svenska pappersbruksföreningen. Dispositionsrätten till nämnda lokaler får dock icke av svenska cellulosaföreningen överlåtas utan Kungl. Maj:ts godkännande. Sker ändock sådan överlåtelse, är den ej giltig mot Kungl. Maj:t och kronan.

Samtliga de lokaler, till vilka dispositionsrätten förbehållits svenska cellulosaföreningen, lämnas av byggnadskommittén fullständigt oinredda, detta även vad avser lättare mellanväggar, puts och golvbeläggning; och ankommer det på svenska cellulosaföreningen att bestämma över och bekosta deras inredning och utrustning. Förbrukningskostnaderna å värme, elektricitet, gas och vatten för de svenska cellulosaföreningen förbehållna utrymmena bestridas av svenska cellulosaföreningen och inbetalas på anfordran till tekniska högskolan, som debiterar förbrukningarna enligt samma tariffer och övriga grunder, som gälla för högskolans övriga byggnader.

Byggnadens utvändiga underhåll omhänderhaves och bekostas av Kungl. Maj:t och kronan enligt samma grunder som gälla för övriga Kungl. Maj:ts och kronans byggnader. Samma förhållande gäller det invändiga underhållet av de i förut omförmälda lokalförteckning under moment A uppräknade lokalerna i byggnaden. Det invändiga underhållet av de under moment B uppräknade lokalerna i byggnaden omhänderhaves och bestrides av svenska cellulosaföreningen.

Å någon av byggnadens yttermurar skall anbringas en tavla av sten eller brons med inskription, som på lämpligt sätt erinrar om donatorn och om donationens syfte.

Därest det i framtiden enligt Kungl. Maj:ts beprövande skulle visa sig erforderligt, att de svenska cellulosaföreningen förbehållna lokalerna tagas i anspråk för tekniska högskolans institution för cellulosateknik och träkemi eller vid inträffade ändrade förhållanden för annat stats ändamål, skall svenska cellulosaföreningen vara pliktig att avstå från sin rätt till lokalerna i fråga, dock endast under förutsättning att andra likvärdiga lokaler i samband med tekniska högskolans byggnader av statsverket på enahanda villkor ställas till svenska cellulosaföreningens förfogande å sådan tid, att arbetet vid föreningens laboratorium icke behöver avbrytas.

§ 4.

Förestående avtal, som är upprättat i två exemplar, av vilka tekniska högskolan tagit det ena och svenska cellulosaföreningen det andra, är icke

bindande för kontrahenterna i händelse det icke av Kungl. Maj:t godkännes genom beslut, meddelat före den 1 juli 1928.

Genom beslut den 29 juni 1928 godkände Kungl. Maj:t sagda avtal samt bemyndigade statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet att förse avtalet med påskrift om godkännandet. Vidare fastställde Kungl. Maj:t förutnämnda av 1927 års riksdag beslutade, i dess skrivelse den 11 maj 1927, nr 288, omförmälda ändringar i staten för tekniska högskolan. Tillika anbefalldes Kungl. Maj:t vederbörande vid högskolan att omedelbart vidtaga åtgärder för tillsättande av den genom riksdagens omförmälda beslut inrättade professorsbefattningen i cellulosteknik och träkemi.

Genom beslut den 14 december 1928 bestämde Kungl. Maj:t plats för omförmälda byggnad för undervisning och forskning i ifrågavarande vetenskaper, och utsåg Kungl. Maj:t samtidigt ledamot av den byggnadskommitté, åt vilken byggnadsarbetets utförande skulle anförtros. Den 27 juli 1929 fastställde Kungl. Maj:t vidare instruktion för byggnadskommittén.

Svenska cellulosaaföreningen har nu i anslutning till nyssnämnda avtal i skrivelse till tekniska högskolan förklarat sig villig att utöver i § 3 i avtalet angivna summa av 250,000 kronor till högskolans förfogande ställa ytterligare intill 20,000 kronor för uppförande av i samma paragraf nämnda byggnad. Såsom förutsättning härför har cellulosaaföreningen uppställt, att byggnadens vind utformas enligt förslag av professorn E. J. Lallerstedt på så sätt, att den kan inrymma laboratorielokaler och att dessa lokaler, vilka närmast äro avsedda att inrymma ett blivande pappers- och slipmasselaboratorium, få av cellulosaaföreningen disponeras på samma sätt och under samma betingelser som våningen en trappa upp i den blivande byggnaden.

I en av tekniska högskolans styrelse med tillstyrkande yttrande av den 11 oktober 1929 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse har högskolans lärarkollegium föreslagit, att denna cellulosaaföreningens nya donation antages på angivna villkor och att därför § 3 i förutnämnda avtal ändras enligt följande:

§ 3.

Svenska — — — — — sätt.

Svenska cellulosaaföreningen ställer under nedan angivna villkor och förbehåll till Kungl. Maj:ts och kronans förfogande en summa av intill tvåhundra sjuttio tusen (270,000) kronor att användas till uppförande av en byggnad med tillhörande planering, ledningar m. m. på plats inom tekniska högskolans område, som Kungl. Maj:t bestämmer. Byggnaden skall inrymma dels erforderliga laboratorielokaler för tekniska högskolans institution för cellulosteknik och träkemi, dels laboratorielokaler för svenska cellulosaaföreningens eget behov. Byggnaden skall uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med närslutna till detta avtal hörande ritningar jämte lokalförteckning och kostnadsförslag. Byggnadsarbetets utförande anförtros åt

en byggnadskommitté bestående av tre medlemmar, av vilka Kungl. Maj:t utser en, tekniska högskolan en och svenska cellulosaföreningen en medlem. För byggnadskommittén uppgör tekniska högskolan instruktion, som skall fastställas av Kungl. Maj:t. Ovannämnda summa intill 270,000 kronor skall av svenska cellulosaföreningen på rekvisition ställas till byggnadskommitténs förfogande i den mån så erfordras för byggnadsarbetets färdigställande.

Den byggnad, som uppföres för de enligt vad nu sagts av svenska cellulosaföreningen tillhandahållna medlen, tillhör Kungl. Maj:t och kronan, dock att föreningen äger att utan annan kostnad än som nedan sägs disponera de å förenämnda ritningar och lokalförteckning med B betecknade utrymmen i nedersta våningen (källarvåningen) samt hela översta våningen *jämte vindsvåningen* såsom laboratorielokaler för cellulosateknik och träkemi och därtill närstående ändamål. De lokaler, till vilka dispositionsrätten sålunda förbehållits svenska cellulosaföreningen, må användas till laboratorielokaler jämväl för svenska trämasseföreningen och svenska pappersbruksföreningen. Dispositionsrätten till nämnda lokaler får dock icke av svenska cellulosaföreningen överlåtas utan Kungl. Maj:ts godkännande. Sker ändock sådan överlåtelse, är den ej giltig mot Kungl. Maj:t och kronan.

Samtliga — — — — — — — — — byggnader.
 Byggnadens — — — — — — — — — cellulosaföreningen.
 Å — — — — — — — — — syfte.
 Därest — — — — — — — — — avbrytas.

Departement-
 chefschefen.

Enligt förutnämnda med svenska cellulosaföreningen ingångna avtal angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m. skall i den byggnad, som är avsedd att inrymma högskolans institution för nämnda vetenskaper, cellulosaföreningen för eget behov disponera vissa utrymmen i nedersta våningen (källarvåningen) samt hela övre våningen (en trappa upp) såsom laboratorielokaler för samma vetenskaper och därtill närstående ändamål. Nu har cellulosaföreningen förklarat sig villig att utöver sin förut gjorda donation å 250,000 kronor ställa ytterligare 20,000 kronor till förfogande för ifrågasatt byggnadsuppförande. Härvid har emellertid föreningen uppställt som villkor, att byggnadens vind utformas så, att den kan inrymma lokaler för ett pappers- och slipmasselaboratorium samt att dessa lokaler få av föreningen disponeras under samma betingelser som våningen en trappa upp. Jag finner den ifrågasatta anordningen för tekniska högskolans intressen fördelaktig och vill för min del förorda den därav betingade ändringen i avtalet. Då ett mottagande av den nya donationen under de därvid fästa villkoren innebär en ytterligare utvidgning av den förutsättning, under vilken riksdagens beslut i ämnet fattats, anser jag de avtalsbestämmelser, vilka skulle föranledas av ett antagande av cellulosaföreningens villkor, böra underställas riksdagen.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att förklara hinder icke föreligga för Kungl. Maj:t att godkänna förut återgivna ändringar i avtalet med svenska cellulosaföreningen angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.